Andrzej KOLA, Wojciech SZULTA, Vladas ŽULKUS

POVANDENINIAI ARCHEOLOGINIAI TYRINĖJIMAI PLATELIŲ EŽERE

Povandeniniai archeologiniai tyrinėjimai Platelių ežere (Plungės r.) buvo tęsiami 1998–1999 m. (prieš tai tyrinėta 1995, 1996 ir 1997 m.). Tyrinėjo Torunės universiteto Archeologijos ir etnologijos instituto povandeninės archeologijos laboratorija ir VLPIC. Darbus po vandeniu atliko Torunės universiteto povandeninės archeologijos specializacijos studentai bei Klaipėdos universiteto studentai (instruktorius V. Krisikaitis).

Kaip ir praėjusiais metais, tyrinėjimų tikslas buvo išlikusių 380 m ilgio tilto liekanų inventorizacija ir povandeniniai tyrinėjimai – kasinėjimai ežero dugne tarp Šventorkalnio ir Pilies salos. Inventorizaciniai darbai atlikti juostuose X–XV (36–56 m nuo punkto „0“ Šventorkalnio pusiasalio krante), XXXVIII–XLI (148–164 m nuo „0“ punkto) ir XLII–XLVI (164–184 m nuo „0“ punkto). 1998 m. buvo inventorizuota 40 kvadratų (kiekvienas po 4×4 m), t. y. 640 m^2, o 1999 m. 20 kvadratų – 320 m^2, iš viso – 960 m^2.

Iš viso fiksuoti 43 (1998 m. – 24) vertikalūs ir pasvirę į ežero dugną sukalti poliai, kurių ilgis svyravo nuo 9 iki 995 cm, o storis nuo 9 iki 24 cm. Poliai buvo stačiakampiai, tik 4 iš jų įkalti netašyti. Tarp polių dugne chaotiškai gulėjo įvairių sijų – tilto konstrukcijų elementų. Žymiai daugiau rasta smulkių, 1–2 m ilgio medienos fragmentų. Dalis dugne gulinčių sijų priklausė paprastoms horizontalioms buvusio tilto konstrukcijoms, kitos turi būdingas sujungimo kiaurymes. Daug gulinčių medžio konstrukcijų buvo labai aiškiai orientuotos išilgai tilto ašies, Š–P kryptimi. Didelė dalis buvusio tilto polių neišliko, tačiau juostoje XI rasti 4 poliai, išdėstyti skersai tilto vienoje eilėje (atstumai tarp jų yra 1–3 m), o juostoje XIII –3 poliai, sukalti 2–3 m intervalais. Kitur jie stovi netvarkingai. Arčiau Pilies salos, juostose XXXVIII–XLI (148–164 m. atstume nuo pusiasalio), dugne, tilto konstrukcijų

reta – 11–13 m gylyje rasti 4–8 m ilgio 5 išvirtę poliai ir keli mažesni fragmentai.

Kasinėjimo darbai vyko 4×4 m dydžio 3 perkasose, ribotose tokio pat dydžio aliumininio rėmo su organinio stiklo sienomis. Kiekvienas didelis kvadratas buvo padalytas į 1×1 m dydžio 16 kvadratėlių. Kvadrate XIII/3, kur buvo tyrinėtas plotas 2/98, atidengtas 35 cm ilgio pasviręs polis, keli akmenys, smulkių medinių elementų. Po pilko smėlio sluoksniu rasta medinė sija (Nr. LXV), turinti charakteringą iškirtimą, kuriame styrojo mažesnė detalė su keturkampe anga sąramai. Ta gerai išlikusi detalė sijoje buvo skirta jos pleištiniam tvirtinimui prie kitos horizontalios sijos, jungusios polius vienoje iš tilto atramų. Perkasoje 1/99 (juosta XIV/2) rastos 7 smulkesnės medinės detalės, tarp kurių buvo 86 cm ilgio pleištas su stačiakampe anga ir sija su 2 stačiakampėmis sąvaromis. Šiuo metu po vandeniu yra inventorizuoti (lokalizuoti ir išmatuoti) 134 poliai ir per 90 ant dugno gulinčių konstrukcijų.

Paimti 7 bandiniai dendrodatavimui. 1998 m. atpjauta nuo polių Nr. 20, 113 ir vieno šone gulinčio rąsto (Nr. XI) bei poliuko iš senovinės prieplaukėlės, buvusios į V nuo tilto, o 1999 m. datavimui nupjauti dar 3 poliai – Nr. 37 (XX/2), 44 (XXI/2) ir 50 (XXI/3). Dendrochronologiniai tyrinėjimai atliekami MLIM ir VLPIC (M. Brazauskas).

Dėl to, jog nėra vientisos ąžuolo skalės Platelių regionui, absoliučiai datuoti tilto medienos dendrochronologiniu metodu dar nepavyko. M. Brazauskas nustatė, jog atskirai į R nuo tilto liekanų aptiktas rąstas yra nupjautas apie 140 m. vėliau nei mediena tilto konstrukcijoms.

1998–1999 m. buitinių radinių buvo nedaug. Ant dugno ir tyrinėjant dugno sluoksnius rasta molinių indų fragmentų, koklių nuolaužų. Visi radiniai priklauso viduramžiams bei naujiesiems laikams. Kai kurie rasti tilto jungiamųjų konstrukcijų elementai yra originalūs, iki šiol niekur kitur neaptikti ir pasitarnaus Platelių tilto mokslinei rekonstrukcijai.

Andrzej KOLA, Wojciech SHULTA, Vladas ŽULKUS

Underwater archaeological survey in Plateliai lake

Underwater archaeological investigations in Plateliai lake (Plungė district) were continued in 1998-1999 by the Laboratory of Underwater Archaeology from the Institute of Ethnology of Torun University and WLPCH.

The underwater survey and inventorization of 380 m long bridge remains dating to the 16th-17th century were carried on between Šventorkalnis peninsula and Pilis isle. The area of 960 m^2 was inventorized and the area of 48 m^2 was explored (3 trenches). There were found 43 vertical posts driven into the bottom and leaning towards the lake, many constructions resting on the bottom and small (1-2 m long) fragments of wood – many of which were clearly oriented along the bridge axis. The finds included original construction elements of the bridge with holes and wedges.

Seven samples were taken for dendrodating. It was determined that an isolated log, found eastwards of the bridge remains, was cut about 140 years later than the wooden bridge constructions. Scanty homestead finds were ceramics, tile fragments, small wooden artefacts.